

“Dava, ve İnsan Kaynakları Özel Eğitim Hizmetleri Gıda Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi'ne ait(Özel İlkokulu, Özel Ortaokulu, Özel Lisesi, Özel Fen Lisesi) her türlü mal varlığı, alacak ve hakların Hazineye bedelsiz olarak devredilmesine, taşınmazların tapuda re'sen Hazine adına her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak tescil edilmesine yönelik ilave tedbir uygulamalarının 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un Geçici 4. maddesi uyarınca kaldırılması istemiyle yapılan 08/02/2021 tarihli başvurunun reddine ilişkin 04/08/2021 tarih ve 327 sayılı (28/09/2021 tarih ve E-90192509-659-593101sayılı işlem ile bildirilen) Hazine ve Maliye Bakanlığı işleminin iptali istemiyle açılmıştır.

Ankara 27. İdare Mahkemesi'nin 31/05/2023 tarih ve E:2021//2163, K:2023/732 sayılı kararıyla; OHAL KHK'ları kapsamındaki ilave tedbirlerin, yine aynı KHK'lar ile tesis edilen asıl tedbir işlemlerine bağlı ve bunların zorunlu sonucu olduğu ve ayrıca ilgili OHAL KHK'sı ile bünyesinde yer alan eğitim kurumları kapatılan davacı şirket tarafından, asıl tedbir niteliğindeki bu işleme karşı 7075 sayılı Kanun kapsamında Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu'na yapılan başvurunun da reddedildiği ve şirket bünyesindeki kurumlara ilişkin kapatma tedbirinin hukuken geçerliliğini sürdürdüğü dikkate alındığında, söz konusu ilave tedbirlerin kaldırılması amacıyla yapılan başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddi yolunda verilen karara karşı yapılan istinaf başvurusu üzerine gereği görüldü;

1- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi" başlıklı 152. maddesinde; "Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır. Mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmezse bu iddia, temyiz merciince esas hükümle birlikte karara bağlanır. Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içinde karar verilmezse mahkeme davayı yürürlükteki kanun hükümlerine göre sonuçlandırır. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır..." hükmüne yer verilmiştir.

Yukarıda yer alan hüküm gereğince, bir davaya bakmakta olan mahkemenin itiraz yoluyla bir kanun hükmünün iptali talebiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurulabilmesi için iptali istenen kuralın görülmekte olan davada uygulanacak nitelikte olması gerekmektedir.

2- Dava dosyasının incelenmesinden, ... Danışmanlık ve İnsan Kaynakları Özel Eğitim Hizmetleri Gıda Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi'ne ait(Özel İlkokulu, Özel Ortaokulu, Özel Lisesi, Özel Fen Lisesi) her türlü mal varlığı, alacak ve hakların Hazineye bedelsiz olarak devredilmesine, taşınmazların tapuda re'sen Hazine adına her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak tescil edilmesine yönelik ilave tedbir uygulamalarının 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un Geçici 4. maddesi uyarınca kaldırılması istemiyle yapılan 08/02/2021 tarihli başvurunun reddine ilişkin 04/08/2021 tarih ve 327 sayılı (28/09/2021 tarih ve E-90192509-659-593101sayılı işlem ile bildirilen)Hazine ve Maliye Bakanlığı işleminin iptali istemiyle bakılan dava açılmıştır.

3- 29/10/2016 tarih ve 29872 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un,

İkinci Bölümünün Olağanüstü Halin Uygulanmasına İlişkin Tedbirler

Kapatılan kurum ve kuruluşlara ilişkin tedbirler

"MADDE 2- (1) Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen;

a) Ekli (I) sayılı listede yer alan özel sağlık kurum ve kuruluşları,

b) Ekli (II) sayılı listede yer alan özel öğretim kurum ve kuruluşları ile özel öğrenci yurtları ve pansiyonları,

c) Ekli (III) sayılı listede yer alan vakıf ve dernekler ile bunların iktisadi işletmeleri,

ç) Ekli (IV) sayılı listede yer alan vakıf yükseköğretim kurumları,

d) Ekli (V) sayılı listede yer alan sendika, federasyon ve konfederasyonlar,

kapatılmıştır.

(2) Kapatılan vakıfların her türlü taşınır ve taşınmazları ile her türlü mal varlığı, alacak ve hakları, belge ve evrakı Vakıflar Genel Müdürlüğüne bedelsiz olarak devredilmiş sayılır. Kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarının sağlık uygulama ve araştırma merkezleri ve kapatılan diğer kurum ve kuruluşlara ait olan taşınırılar ile her türlü mal varlığı, alacak ve haklar, belge ve evrak Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılır, bunlara ait taşınmazlar tapuda resen Hazine adına, her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak tescil edilir. Birinci fıkra da sayılanların her türlü borçlarından dolayı hiçbir şekilde Hazineden veya Vakıflar Genel Müdürlüğünden bir hak ve talepte bulunulamaz. Devire ilişkin işlemler ilgili tüm kurumlardan gerekli yardımı almak suretiyle ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilir.

(3) Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı belirlenen ve ekli listelerde yer almayan özel ve vakıf sağlık kurum ve kuruluşları, özel öğretim kurum ve kuruluşları ile özel öğrenci yurtları ve pansiyonları, vakıflar, dernekler, vakıf yükseköğretim kurumları, sendikalar, federasyonlar ve konfederasyonlar, ilgili bakanlıklarda bakan tarafından oluşturulacak komisyonun teklifi üzerine bakan onayı ile kapatılır. Bu fıkra kapsamında kapatılan kurum ve kuruluşlar hakkında da ikinci fıkra hükümleri uygulanır.

(4) Kapatılan yükseköğretim kurumlarında kayıtlı öğrenciler, Yükseköğretim Kurulu tarafından Devlet üniversitelerine veya vakıf üniversitelerine yerleştirilir. Bu şekilde yerleştirilen öğrenciler, mezun oluncaya kadar vakıf yükseköğretim kurumlarına ödemeleri gereken ücretleri ilgili üniversiteye ödemeye devam ederler. Bu fikanın uygulanması ile ilgili olarak usul ve esasları belirlemeye, uygulamayı yönlendirmeye, her türlü tedbiri almaya ve ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermeye Yükseköğretim Kurulu görevli ve yetkilidir." düzenlemesine yer verilmiştir.

4- Uyuşmazlıkta; yukarıda hükmüne yer verilen 6749 sayılı Kanunun 2. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, ... Danışmanlık ve İnsan Kaynakları Özel Eğitim Hizmetleri Gıda Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi'ne ait (Özel ... İlkokulu, Özel ... Ortaokulu, Özel ... Lisesi ve Özel ... Fen Lisesi'nin) her türlü mal varlığı, alacak ve haklarının Hazineye bedelsiz olarak devredilmesine ve bunlara ait taşınmazların tapuda resen Hazine adına, her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak tescil edilmesine yönelik itirazî başvuru anılan yasal düzenleme uyarınca reddedilmiş olup, bu nedenle anılan düzenleme bu davada uygulanacak kural niteliğindedir. Dairemizce Anayasa Mahkemesine yapılan bu başvuru, 6749 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 2. numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak..." ibaresinin iptaline ilişkindir.

5- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması başlıklı 13. maddesinde; "Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.", Mülkiyet hakkı başlıklı 35. maddesinde "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz." düzenlemelerine yer verilmiştir.

6- 6749 sayılı Kanunun yukarıda yer verilen hükmü ile kapatılan kurum ve kuruluşların mal varlığının Hazineye devredileceği ve devir sırasında ise üçüncü kişilerin alacak ve borçlarının bu devirden müstesna tutulmayacağı ve devrin kül halinde yapılacağı anlaşılmaktadır. Dava konusu devir işlemlerinin de bu şekilde gerçekleştiği görülmektedir. Oysa, Anayasanın 35. maddesinde herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu, bu hakların sınırlı aynı haklar, fikri haklar ile alacakları da koruduğu anlaşılmaktadır. Kural ile her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak devrin öngörülmüş olması üçüncü kişiler bakımından mülkiyet hakkına müdahale sonucunu doğuracaktır. Ayrıca bu müdahalenin süresiz ve sınırsız olarak uygulanması ile belirsiz hukuki bir durum yaratılarak üçüncü kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin olağanüstü hal dönemini aşar nitelikte ölçüsüz bir şekilde kısıtlanmasına neden olacaktır. Bu nedenle, iptali istenen kural Anayasanın 2.,13. ve 35. maddelerine aykırık teşkil etmektedir.

7- Dernekler ve basın-yayın kuruluşlarına ait taşınmazlara ilişkin benzer uyuşmazlıkta, Anayasa Mahkemesinin 13/10/2022 tarih ve E:2018/78,K:2022/114 sayılı kararıyla; 6/2/2018 tarihli ve 7083 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un; 3. maddesinin 2. fıkrasında yer alan "Birinci fıkra kapsamında kapatılan derneklere ve basın-yayın kuruluşlarına ait olan taşınırlar ile her türlü mal varlığı, alacak ve haklar, belge ve evrak Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş sayılır, bunlara ait taşınmazlar tapuda resen Hazine adına, her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak tescil edilir. Bunların her türlü borçlarından dolayı hiçbir şekilde Hazineden bir hak ve talepte bulunulamaz. Devire ilişkin işlemler ilgili tüm kurumlardan gerekli yardımı almak suretiyle Maliye Bakanlığı tarafından yerine getirilir." hükmünün iptali istemiyle açılan davada ;" ... 172. Dava konusu kurallarda Kanun'un 3. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince kapatılan dernekler ile basın-yayın kuruluşlarına ait taşınmazların Hazine adına gerçekleşecek tapu tescil işleminin her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak yerine getirilmesi öngörülmüş; kapatılan söz konusu kurum ve kuruluşların her türlü borçlarından dolayı hiçbir şekilde Hazineden bir hak ve talepte bulunulamayacağı hüküm altına alınmıştır. 173. Dava konusu kurallar, OHAL dönemi öncesinde taşınmazlar üzerinde tesis edilmiş kısıtlamalar ile taşınmaz yüklerini ve doğmuş borçları kapsayacak şekilde uygulanma

imkânına sahiptir. Başka bir ifadeyle kurallar, OHAL süresiyle sınırlı bir düzenleme öngörmemektedir. Buna göre kuralların OHAL süresini aşan biçimde uygulanma imkânının bulunduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla kurallara ilişkin incelemenin Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre yapılması gerekir. 174. Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında düzenlenen mülkiyet hakkı mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı aynı haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacağı da koruma altına almaktadır. 175. Dava konusu kurallar, söz konusu taşınmazlar üzerinde üçüncü kişiler lehine herhangi hukuki bir sebeple tesis edilmiş kısıtlama ve/veya taşınmaz yüklerini dikkate almadan tescil işlemlerinin gerçekleşmesini ve ayrıca borçlar bakımından hak ve talepte bulunulamamasını öngörmek suretiyle üçüncü kişilerin mülkiyet hakkına sınırlama getirmektedir. 176. Mülkiyet hakkına sınırlama getirilirken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anayasa'nın anılan maddesi uyarınca temel haklara sınırlama getiren düzenlemelerin Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 371). 177. Kurallarla öngörülen tedbirin ekonomik hayatın gerekleri uyarınca bu dernekler ile basın-yayın kuruluşlarının mal varlığının Hazineye devredilmesinin ardından millî güvenliğe ve kamu düzenine aykırı faaliyetlerin odağı hâline gelebilecek bu kuruluşların varlık, borç ve alacaklarının tasfiyesinin sağlanmasının amaçlandığı, bu yönüyle kuralların meşru bir amacının olduğu ve bu amacı gerçekleştirmek için elverişli ve gerekli olduğu söylenebilir. 178. Kapatılan dernekler ile basın-yayın kuruluşlarının tasfiye sürecinin tamamlanabilmesi için bazı tedbirler alınması makul görülmekle birlikte bunun gerçekleştirilebilmesi için yararlanılabilecek diğer iktisadi veya hukuki araçlar yerine kapatılan kurum ve kuruluşlara ait olan taşınmazlar üzerinde bulunan kısıtlama ve taşınmaz yükünden arındırılarak Hazine adına tescil edilmesi yoluna gidilmiştir. Ayrıca kapatılan dernekler ile basın-yayın kuruluşlarından alacaklı olanların söz konusu alacaklarından dolayı borçlu dernek veya basın-yayın kuruluşlarına ya da devlete başvurabilme imkânı ellerinden alınmakta, bu yolla bu kişilerin borçlu dernekler ile basınyayın kuruluşlarından olan alacaklarını tahsil edebilme imkânı ortadan kaldırılmaktadır. 179. Kural bu yönüyle, kapatılan dernekler ve basın-yayın kuruluşlarının sahip oldukları taşınmazlar üzerinde hak sahipliği bulunan kişilerin bu haklardan dolayı taşınmaz üzerinde sahip oldukları hak ve yetkilerini kullanmasını veya bu kurum ve kuruluşlardan alacaklı olan kişilerin mülkiyet hakkı kapsamında bulunan her türlü borç ilişkisinden kaynaklanan alacaklarına kavuşmasını engelleyecek niteliktedir. 180. Bunun yanı sıra iptali istenilen kuralların Kanun'a ekli (6) ve (7) sayılı listelerle kapatılan dernekler ve basın-yayın kuruluşlarının sahibi olduğu taşınmazlar üzerindeki kısıtlamaların ve taşınmaz yükünün lehdarı olan kişiler ile yine bu kurum ve kuruluşlardan alacaklı olan kişilerin bu kapatma tedbiri ile ilgisinin bulunup bulunmadığı konusunda herhangi bir değerlendirme ve tespit içermediği anlaşılmıştır. Bir başka deyişle, OHAL ilanına neden olan olay ve olgularla veya terör örgütleri veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla bir bağlantısı olup olmadığına bakılmaksızın kuralda belirtilen taşınmazlar üzerinde hak sahipliği bulunanların veya borç ilişkisinin alacaklılarının hepsinin söz konusu hukuki ilişkilerden kaynaklanan hak ve yetkilerinin ortadan kaldırıldığı görülmektedir. Bu yönüyle kurallar, kamu yararı ile kişisel yarar arasındaki dengeyi bozmak suretiyle mülkiyet hakkının ölçüsüz biçimde sınırlandırılmasına neden olmaktadır. 181. Öte yandan kurallar ile yapılan düzenlemelerden sonra yürürlüğe giren 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (4) numaralı fıkrası ile kapatılan kurum ve kuruluşların devlete intikal eden ekonomik değerleri kapsamında tespite konu edilebilecek borç ve yükümlülüklerle ilişkin olarak hak iddiasında bulunanlarca ilgili idaresine kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilebilmesi ve anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında gösterilen koşullarda bu müracaatların değerlendirilebilmesinin mümkün kılındığı anlaşılmıştır. 182.

Ancak Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında yapılacak incelemede söz konusu borç ve yükümlölükler bakımından hak iddiasında bulunanlara, devir ve tescil işlemlerinin gerçekleşmesi sürecinde hak iddialarını ortaya koymak bakımından itiraz etme, deliller sunma, açıklamalar yapma imkânının sunulması, yani tedbir öncesi bireyselleştirmenin sağlanması önem arz etmektedir. Dolayısıyla olağan dönem kuralları olarak kabul edilen iptal istemine konu kurallar bakımından olağan dönem rejimine uygun olarak yapılacak anayasallık denetimi 7091 sayılı Kanun'un 5. maddesi ile sağlanan başvuru yolunun dikkate alınmasını mümkün kılmamaktadır. 183. Buna göre, hukuki ilişkinin kurulduğu tarih itibariyle yürürlükte olan mevzuata uygun olarak kazanılan haklar ve alacakların talep hakkını ortadan kaldıran düzenleme kişilere aşırı bir külfet yükleyerek mülkiyet hakkına orantısız ve dolayısıyla ölçüsüz bir sınırlama getirmektedir. 184. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir..." gerekçesiyle Birinci cümlesinde yer alan "...her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline..." karar verilmiştir.

Ayrıca, Anayasa Mahkemesinin 09/11/2022 tarih ve E:2018/84, K:2022/132 sayılı kararı da bu yöndedir.

Açıklanan nedenlerle, 6749 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 2. numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak..." ibaresinin Anayasa'nın 2.,13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu sonucuna varıldığından, anılan düzenlemenin itiraz yoluyla incelenerek iptali için Anayasa Mahkemesine BAŞVURULMASINA, Anayasa Mahkemesinin konu hakkında vereceği karara kadar davanın GERİ BIRAKILMASINA, iş bu kararın taraflara tebliğine, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Kanun'un 40. maddesi uyarınca işbu kararın aslı ile birlikte dava dosyasında mevcut tüm evrakın onaylı örneklerinin Anayasa Mahkemesine gönderilmesine, 29/05/2025 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."